

ÁRNI HEIMIR INGÓLFSSON

"DET DÄR KAN JAG OCKSÅ GÖRA"

Jórunn Viðar – Islands första kvinnliga tonsättare

Den ena efter den andra har de stigit fram de senaste åren – kvinnorna från förr som ägnade sig åt komposition men aldrig fick erkännande i en värld där männen var så gott som enväldiga. Islands banbrytande kvinnliga musikgeni - Jórunn Viðar – var under största delen av sin levnad endast känd inom landet och fick långt ifrån samma möjligheter i musiklivet som sina manliga kollegor. Men historien skulle ändras.

Árni Heimir Ingólfsson är isländsk musikvetare, föreläsare och pianist.

Några namn var visserligen kända, till exempel Clara Schumann och Fanny Mendelssohn, även om de flesta av deras kompositioner aldrig spelades. Men de är betydligt fler, de som världen först nu håller på att upptäcka, till exempel Florence Price i USA, Louise Farrenc och Mel Bonis i Frankrike, Elfrida Andrée och Helena Munkteall i Sverige.

Jórunn Viðar (1918–2017) var den första isländska kvinnan som genomgick högre utbildning i musik. Hon studerade komposition och pianospel i Tyskland och USA och var under många år en av Islands främsta pianister, gav ett stort antal solokonsalter med ambitiösa program. Hon komponerade också en mängd musikaliska verk, allt från sånger till stora symfoniska baletter och pianokonsalter, och hämtade gärna sin inspiration från det isländska kulturarvet, i folksånger och folksagor. Jórunn Viðar var på många sätt banbrytande inom isländsk musik och uppbar visserligen respekt i sitt hemland. Men hon hade hunnit bli 86 år innan hennes musik äntligen spreds över världen: 2004 sjöng popstjärnan Björk in sången *Vökuró* på skivan *Medúlla* som såldes i över en miljon exemplar och fick två Grammysnomineringar. De senaste åren har Jórunn Viðars musik åtnjutit ännu större uppmärksamhet, man kan bland annat nämna att 2023 gav det brittiska skivbolaget Chandos ut två av hennes symfoniska baletter framförda av Islands symfoniorkester. Dessutom är den första biografien om henne snart att vänta, den kommer förhoppningsvis ut 2026. Det ser ut som om Jórunn Viðars tid äntligen är inne.

Studieår i Reykjavík och Berlin

Jórunn Viðar föddes i Reykjavík 7 december 1918, bara en vecka efter att Island blivit ett självständigt land. Hennes föräldrar var synnerligen konstnärliga: modern Katrín var pianolärare och fadern Einar var skådespelare och sångare.

Jórunn Viðar vid ungefär den tid då hon gav sin första solokonsert, Reykjavík 1947.

Drygt ett år senare utökades familjen med systemn Drífa, men den unga familjens lycka blev inte långvarig. Fadern Einar avled i lunginflammation 1923 och hans bortgång var naturligtvis ett hårt slag för familjen. Katrín Viðar var dock fast besluten att döttrarna skulle få den bästa konstnärliga utbildning som fanns att få. Jórunn gjorde sig som ung ett namn som skådespelare och dansare förutom som musiker, och Drífa blev sedermera en känd poet och bildkonstnär.

Jórunn berättade själv om hur hennes musikbegåvning upptäcktes: fem år gammal satte hon sig vid pianot och kunde då på gehör spela melodierna som mammans elever hade övat på. Hon krävde att Katrín skulle undervisa henne i piano och lära henne grunderna, men snart tyckte hon att mamman var alldeles för undfallande och ville få en strängare lärare. Inte långt därefter började hon i Reykjavíks musikskola som då nyligen hade grundats med syftet att utveckla musiklivet i det nyblivna självständiga landet. Fram till dess hade detta musikliv varit ganska torftigt. Hennes lärare i skolan var Árni Kristjánsson, en mycket begåvad pianist som just kommit hem från fortbildning i Tyskland.

Efter att ha tagit studenten vid Menntaskólinn i Reykjavík stod den begåvade Jórunn vid ett vägskäl. Hon hade blivit förälskad i sin skolkamrat Lárus Fjeldsted, och de unga två såg det som en självklarhet att de skulle gifta sig och bilda familj. Det ville mamman inte höra talas om, hon var en modern kvinna och ansåg att det vore vettlöst om denna begåvade dotter inte skulle utbilda sig ytterligare. Katrín, som hade blivit änka vid 27 års ålder, visste hur viktigt det var att kunna stå på egna ben, vad än livet hade i beredskap för en, och uppmuntrade sina döttrar på alla sätt att utbilda sig. Resultatet blev att Jórunn for utomlands och gjorde antagningsprovet till Staatliche akademische Hochschule für Musik i Berlin hösten 1937. Hon berättade sedan att hon nästan missat provet eftersom hennes namn ropades upp som "Herr Fidar" med tyskt uttal när det var hennes tur. Allt gick dock bra till slut och hon fick en framstående lärare, Kurt Börner, som själv hade undervisats av en elev till den legendariska Clara Schumann.

Det var förstås omvälvande att komma från småstaden Reykjavík till en av världens främsta musikstäder. Jórunn utnyttjade möjligheterna så mycket hon kunde, och gick flitigt på konserter. Hon hörde stadens berömda filharmoniska orkester under ledning av Wilhelm Furtwängler och självklart gick hon också och lyssnade på berömda pianister som uppträdde i staden. Hon sjöng också i musikhögskolans kör och fick därigenom chansen att stå på en operascen för första, och enda, gången i livet eftersom skolkören anlätades för att sjunga i en nyskriven opera av Richard Strauss, *Friedenstag*, som sattes upp på f.d. Kungliga operan, Staatsoper unter den Linden.

Under studieåren i Berlin började Jórunn för första gången att på allvar komponera. Hon gjorde senare i livet inget väsen av att detta skulle ha varit något stort beslut, utan det hade bara kommit liksom av sig självt allt eftersom hon blev mer musikaliskt bevandrad. Hon hade visserligen skrivit några melodier för piano under sin uppväxt i Reykjavík, till exempel en glättig marsch för piano, samt ett annat, större verk som skildrade en dramatisk historia i toner: en mus som drucknade i hamnen därför att den inte kunde simma. Men i Berlin hade Jórunn för första gången förebilder när det gällde ambitiöst komponerande. Hon förstod av sina medstudenters framgångar att sådant var fullt möjligt. Hon närvarade vid en konsert som gavs av en ung flicka som spelade virtuost på violin och avslutade konserten med ett extranummer, en vals hon själv skrivit. Då hade Jórunn tänkt för sig själv: "Det där kan jag också göra."

Jórunn försökte hålla sig undan det politiska larmandet och koncentrera sig på musiken, men läget var oroväckande och hon blev tvungen att bete sig som en tredje rikets undersåte med allt vad det innebar. Det skedde naturligtvis mycket som överraskade och mycket man måste akta sig för. Hon såg Hitler tre gånger med egna ögon, första gången på musikhögskolans auditionsdag när den tyske statschefen och Mussolini körde i konvoj genom staden till folkets jubel. I breven hem tonade dock Jórunn ner det hot om diktatur som

omgav henne, och alla andra Berlinbor, under de här åren. Utan tvekan var det för att lugna moderns oro som Jórunn avdramatiserade nazisternas skrammel i breven hem till Island, och hon visste också att de kunde censureras och fann det därför bättre att gå försiktigt fram. Hon hittade till och med på ett isländskt kodord för Hitler – hon kallar honom ”Hjalti” i sina brev.

När nyheterna började rapportera om att Tyskland hade för avsikt att invadera Polen stod det klart att Jórunns studietid i Tyskland var över. Hon kom hem till Island sommaren 1939 och det var verkligen i grevens tid innan de diplomatiska förbindelserna mellan länderna bröts. När hon kommit hem gifte hon sig med sin ungdomskärlek och det dröjde inte länge innan det första barnet kom till världen. Men intresset för komposition hade verkligen vaknat i Berlin och därför bestämde hon sig för att ta lektioner av den enda person i Reykjavík som kunde lära ut detta ämne på högre nivå. Läraren, Victor Urbancic, var från Wien men hade flytt undan nazisterna till Island eftersom hans hustru var judinna. Under Urbancics ledning komponerade Jórunn ett betydande antal sånger och dessutom ett stort verk för piano: *Tilbrigði við íslenskt þjóðlag* (1942). Tillsammans med sin syster Drífa gjorde hon barnprogram för radio vilka blev stora och ambitiösa äventyr med musik, bland annat en tonsättning av den isländska sagan om trollkvinnan Gilitrutt, och också ett sångspel byggt på *Djungelboken* av Rudyard Kipling. Men detta var före bandspelarnas tid och systrarna betraktade barnprogrammen mera som ett roligt tidsfördriv än som arbete; allra minst hade de en tanke på att skapa odödliga konstverk. Konsekvensen blev att inget av musiken bevarades och av sångtexterna bara några få utkast.

Oväntat äventyr i New York

Våren 1943 gick Jórunns liv sin gilla gång, men plötsligen kom ödet med en överraskande vändning. Hennes make Lárus insjuknade hastigt i lymfkörtelcancer, så svårt att han inte troddes kunna överleva. Det blev hans räddning att den amerikanska hären vid den här tiden hade kommit till Island och det var möjligt att söka läkarhjälp där. En amerikansk specialistläkare kom och undersökte Lárus på Landspítalinn och visste precis vad som behövde göras. Lárus skickades med militärflyg till ett sjukhus i Baltimore som hade den bästa utrustning som på den tiden stod till buds, och där genomgick han en helt ny sorts behandling, strålning, som lyckades så väl att till och med läkarna häpnade.

På hösten reste Jórunn iväg för att besöka sin make som då hade kommit till New York men fortfarande stod under läkarobservation. Hennes resa västerut var ett vådligt företag mitt i brinnande världskrig, den tog en hel månad i en konvoj av fartyg som måste göra en enorm lov för att runda de värsta farozonerna, man styrde hela vägen söderut till Azorerna och därifrån sedan västerut. I New York bodde det äkta paret sedan i två år, och det var ett

veritabelt äventyr för Jórunn, en sorts kompensation för att ha tvingats lämna Berlin så snöpligt. Nu sökte hon upp en pianolärare, en polsk grevinna vid namn Helena Morsztyn, som tolkade Chopin med utomordentlig virtuositet. Förutom pianospel tog Jórunn också lektioner i komposition vid Juilliard för tonsättaren Vittorio Giannini. De två kom mycket fint överens, precis som Jórunn var Giannini ingen avantgardist, utan valde hellre att vara nyskapande på ett mer hovsamt sätt, och bygga på hävdvunnen dur/molltonalitet – något som Jórunn visste att uppskatta.

Jórunns syster Drífa var även hon i New York där hon gick en konstutbildning, och de två systrarna började åter samarbeta, nu i en större skala än när de tidigare skrev små sångspel för isländska radions barnprogram. Nu arbetade de tillsammans med en stor opera i folksagestil: *Snær konungur*. Snær är vinterrikets konung och strider mot en grupp dvärgar som gör livet surt för honom. Snærs dotter blir förälskad i en av dvärgarna och väljer kärleken trots att hon vet att hennes far då kommer att förskjuta henne. Slutscenen skulle bli en magnifik uppgörelse mellan gott och ont, men systrarna gjorde aldrig klart operan och bara ett kort dansstycke har spelats offentligt. Jórunn kunde inte koncentrera sig på komponerandet helt och hållet, hon var hustru och mor, och dessutom slutade systrarnas New York-äventyr hösten 1945. Då återvände Jórunn med man och barn till Reykjavík, medan Drífa for till Paris och fortsatte sina studier där. Hon gifte sig sedermera och bodde i Stockholm en tid. Därmed var sagan om Jórunn Viðars stora operaprojekt all.

I Reykjavík födde Jórunn ytterligare två barn men lät det inte utgöra något hinder för musicerandet. Faktiskt var hennes produktivitet under åren runt 1950 rent otrolig. Hon gav solokonsalter på piano i det närmaste varje år under en tid, med stora verk både av romantiska kompositörer som Chopin och Schumann, men också med ny musik som aldrig hade hörts tidigare i Reykjavík, bland annat av Bartók och Stravinskij. Ovanpå allt detta komponerade hon några av sina största verk under de här åren: baletterna *Eldur* (1950) och *Ólafur liljurós* (1952), och körverket *Mansöngur fyrir Ólafs rímu Grænlandings* till text av den isländske mästarpöeten Einar Benediktsson (1955).

Men i denna musikvärld var Jórunn på ett vis ensam, eftersom hennes man inte alls delade hennes musikintresse. Jórunn var tvungen att passa på att spela och komponera medan Lárus Fjeldsted var på arbetet, för han ville inte att hemmet skulle ljuda av pianospel när han själv var hemma. Lárus var en personlighet som tog stor plats, han var inte rädd för att säga sin mening och fyllde alla utrymmen med sin närvaro. Han hade också svårt för att stå emot Bacchus frestelser. Ibland gick han på fyllan på stan och kunde vara borta i flera dagar. När han till slut släpade sig hem fick det inte höras en enda liten ton medan han sov ruset av sig och blev stridsduglig igen. En sådan atmosfär

i hemmet var förstås pressande för Jórunn, och enligt hennes döttrar ledde den till att det blev svårare för henne att ägna sig åt musiken än hon själv hade önskat. Här kan man påminna sig Virginia Woolfs ord i den berömda essän, där hon påpekade att för att kunna skapa konst måste kvinnor dels vara ekonomiskt självständiga, dels ha ett eget rum där de kan dra sig tillbaka från vardagens sysslor och ägna sig åt sin konst i lugn och ro. Jórunn hade aldrig något eget rum. Det var vid Steinwayflygeln i vardagsrummet som hon både övade och komponerade, ett rum som alla familjemedlemmar hade tillgång till och där man hörde allt som pågick i den närmaste omgivningen.

Jórunn Viðar var den första isländska kvinna som studerade piano utomlands och gav egna solokonsserter. Förvisso hade många isländska kvinnor blivit skickliga pianister under 1900-talets första årtionden men de steg sällan ut i strålkastarljuset helt ensamma, de ägnade sig hellre åt undervisning och spelade tillsammans med andra. Mottagandet av Jórúnns pianospel på Island färgades hela tiden av att hon var en kvinna som tog sig plats på ett område som tidigare tillhört männen. Åtminstone tycks de män som skrev musikkritik på den tiden – det fanns inga kvinnliga musikkritiker på Island då – ha lyssnat på ett annat sätt eller haft annorlunda förväntningar när Jórunn satt vid sitt instrument än när scenbelysningen sken på hennes manliga kollegor. I de recensioner Jórunn fick för sitt pianospel märks upprepade refränger av två slag beträffande hennes ”kvinnlighet”. Den ena har med kroppen att göra, kritikerna tror inte att en späd och slank kvinna kan låta flygeln ljuda lika kärnfullt som en man. Efter debutkonserten verkar en kritiker vara förvånad över att Jórunn spelar med sådan kraft, den var större än man kunde förvänta sig ”av en sådan gracil sånglilja”.

En annan av de isländska kritikernas refräng när det gällde Jórunn Viðar var åsikten att en hustru och mor knappast kunde helga sitt liv åt musiken på samma sätt som en man. Hushållsarbetet måste ju kräva mycket av hennes tid och energi. Tydligast framkom det här i slutorden i en recension som Björn Franzson skrev i *Þjóðviljinn* 1954 och som retade Jórunn kolossalt: ”När vackrer musik spelas för oss på ett sådant tilldragande och angenämt sätt kan man inte annat än tänka: Slå det om ni kan, hemmafruar.” Att Jórúnns pianospel hade en särskilt ”kvinnlig” karaktär hävdades ofta, men här gick recensenten långt över gränsen, ansåg hon. Aldrig såg hon på sig själv som en hemmafru som därför skulle bedömas utifrån lägre kriterier, hon gick in för musiken helhjärtat och ville bedömas på sådana villkor. Franzsons recension satt länge kvar i henne och var något hon till och med tog upp i en intervju dryga 30 år senare: ”Det var som om man hade smitit från tvättbaljan med kartnagel på vartenda finger och att det var en sensation att en sådan figur alls kunde spela piano, Oj, så arg jag blev!”

Ett av Jórúnns mer anmärkningsvärda uppdrag under åren kring 1950 var att komponera den första isländska filmmusiken, till Óskar Gíslasons *Síðasti bærinn í dalnum*. Det är en berättelse i folksagestil om trollens och alvernans mellanhavanden med människorna i en dal som håller på att avfolkas. Det var ett ämne som passade Jórunn väl och hon lyckades utomordentligt fint med att illustrera dramatiken i filmen med sin musik. Hon skrev ungefär en timmes musik och satt med ett stoppur för att kontrollera att allt passade in på sekunden. Den här musiken skrev hon oftast på nätterna, då hade hon mest arbetsro, och resultatet blev den största skrällen i den isländska filmens historia. När filmen hade premiär i mars 1950 var förväntningarna så höga att biljettkön ringlade hela vägen runt biografbyggnaden. I slutändan hade ungefär 40 000 personer sett filmen, vilket var något helt unikt, inte minst med tanke på att Reykjavíks invånarantal på den tiden bara uppgick till 55 000.

Jórunn var också produktiv som sångkompositör. Hon besatt en känslig insikt om samspelet mellan text och musik, och som pianist visste hon i minsta detalj hur man kunde ge en sång en ny dimension med pianot. En del av hennes sånger har en nästan impressionistisk klangfärg, till exempel *Hvítur hestur í tunglskini* (ca 1950) till en dikt av poeten Steinn Steinarr. Andra av hennes sånger är inspirerade av de isländska folksångernas kraft och stämning. Inte minst bör man här nämna julsången *Það á að gefa börnum brauð*, som utan tvekan är en av Jórúnns mest populära sånger på Island. Faktiskt är den isländska stämningen i den så stark att många är helt övertygade om att det är just en traditionell isländsk folksång.

Besvikelse och erkännande

Efter att ha gett sitt yttersta i mer än ett decennium, gett ett stort antal piano-konserter och skrivit både små och stora musikstycken av olika slag, kände Jórunn av en viss trötthet gentemot den trånga, isländska musikvärlden. Hon tyckte inte hon fick den respekt hon förtjänade och såg knappt längre någon mening med alltsammans. Hon behövde ny inspiration, en sporre för att fortsätta. Följden blev att Jórunn vistades en lång period i Wien 1959 och 1960, insöp stadens gamla musiktradition och tog lektioner hos en berömd pianolärare vid namn Viola Thern. Dock fann Jórunn Viola vara förfärligt sträng och beklagade sig i breven hem över att hon höll på att förlora allt självförtroende efter sådan skoningslös kritik. Men till syvende och sist hade hon ändå nytta av alltsammans och återvände hem en erfarenhet rikare.

På Island väntade henne en originell uppgift där hennes krafter fick utnyttjas till fullo. Man bad henne att tillsammans med sin kusin sopranen Þuríður Pálsdóttir ta hand om radions Barntimme. De två kvinnorna var fast beslutna att servera de isländska barnen riktigt välproducerat material, och samtidigt presentera den isländska musiktraditionen för dem. Det resulterade i att Jórunn

Jórunn Viðar vid flygel
1969.

arrangerade enorma mängder material för sångröst och piano som de framförde i programmen, sammanlagt över 50 barnsånger, rim och ramsor. Samarbetet med Þuríður ledde till att Jórunns intresse för att skriva egna verk för sångröst och piano vaknade till liv igen. Under ungefärligen 1960–1970 skrev hon ett avsevärt antal melodier, många av dem till dikter skrivna av kvinnor. Där återfinns bland andra den berömda *Vökuró*, till en dikt av Jakóbína Sigurðardóttir, en bondekvinnu från Mývatn på norra Island som skrev dikter och författade fantastiska romaner när hon kunde ta sig tid från jordbruksarbetet.

1973 tog Jórunn för första gången fast anställning utanför hemmet när hon erbjöds platsen som ackompanjatör vid den nygrundade Söngskólinn i Reykjavík. Där fick hon en framgångsrik karriär i 20 år, beundrades av kollegor och elever, och framträdde i otaliga sångkonserter både i skolan och utanför. Men komponerandet låg på is under de här åren, och det fanns heller inte några yttre incitament för det. Jórunn komponerade bara två verk under 70-talet: *Íslensk svíta*, som isländska riksradiön beställde med anledning av 1100-årsjubileet för Islands bebyggande 1974, och en pianokonsert hon kallade *Slátta* (1976), en titel som kan hänföras till substantivet ”slag” som i

”harposlag” (jfr. sv. ”slåtter”, övers. anm.). Jórunn var själv solopianist vid premiären med Islands symfoniorkester, men den gick inte så bra som hon själv hade hoppats. Dirigenten ville knappt öva något annat än Tjajkovskij-symfonin som skulle spelas efter pausen, och till skillnad från tidigare i hennes karriär var kritikernas mottagande ganska svalt. Jórunn var så förkrossad efter konserten att hon gav order om att verket aldrig mer skulle framföras. Hon stoppade partituret i en låda i källaren och ritade både en dödskalles och ett kors på den. Hon skrev aldrig något mer för symfoniorkester.

Jórunn drabbades också av hårda slag i privatlivet, vilket tärde på hennes krafter en tid. Hennes dotterson omkom bara fem år gammal i en tragisk trafikolycka i London och maken Lárus dog i cancer 1985. De hade upplevt både toppar och dalar i äktenskapet, såsom tidigare har nämnts, men fann till slut ett sätt att leva tillsammans i fred och samförstånd – även om det i själva verket krävde att Jórunn la åt sidan de ambitioner som kännetecknade hennes arbete som kompositör och pianist från ungefär 1950 och framåt. Döttrarna har berättat att Jórunn blomstrade på nytt efter att hon blivit änka. Hon hade hela tiden varit tvungen att anpassa sig till maken som inte hade minsta intresse av eller förståelse för det som var Jórunns stora passion: musiken. Nu levde Jórunn Viðar på sina egna villkor – och musiken fick ljuda i vardagsrummet från morgon till kväll.

De verk Jórunn skrev under senare delen av sitt liv är alla rätt små i snittet men oerhört välarbetade och många av dem har träffat lyssnarna rakt i hjärtat. Ett av dessa verk är *Jól* för barnkör, flöjt och orgel, en förtjusande julsång som beställdes av radion 1988. Denna sång är nu den mest framförda isländska julsången av ”klassiskt” snitt och ett fast inslag i många körers julkonserter.

På sin ålderdom fick Jórunn uppleva hedersbetygelser i form av priser och andra erkännanden. De var henne förvisso till stor glädje och uppmuntran, och gav henne möjlighet att framleva sin ålders höst med vetskapen om att hennes insats uppskattades efter förtjänst. Dock är det sorgligt att tänka på att all denna heder inte tillföll henne några decennier tidigare, när hon var på toppen av sin kreativa förmåga, både som pianist och tonsättare. Då hade dessa erkännanden säkert lett till att ge henne inspiration i skapandet, men något sådant var ju knappast aktuellt när hon hunnit bli åttio år.

När strålkastarljuset äntligen riktades mot Jórunn var kvinnornas kamp för jämställdhet i full gång. Där fick hon en tacksam grupp beundrare som i henne såg en pionjär och förebild. Hon fick motta Alltingets hederslön och Isländska falkordens riddarkors 1989, ett decennium senare erhöll hon Reykjavíks kommuns konstnärslön och 2004 fick hon Isländska musikprisets hederspris. Vid samma tid gav skivbolaget Smekkleysa ut en stor del av hennes verk och arrangemang på fyra cd-skivor som alla är tillgängliga på streamingtjänster på nätet: *Únglingurinn í skóginum*, (1998), *Slátta* (2000), *Fljúga hvítu fiðrildin*

(2001) och *Mansöngur* (2003). De fick allesammans ett fantastiskt mottagande och ledde till att rikta mera uppmärksamhet mot hennes kompositioner, också dem som sällan hade hörts. Särskilt gladdes hon åt att pianokonserten *Sláttu* fick komma till liv igen 1999, då den fick ett avsevärt bättre mottagande än de dryga 20 åren tidigare.

Jórunn fick ett långt liv och behöll sin humor och sitt lätta humör ända in i det sista. Hon bodde på ett sjukhem de allra sista åren, men fick in ett piano på rummet och spelade sina kära Bach, Chopin och Schumann för boende och personal långt in i nittioårsåldern. Jórunn Viðar avled i Reykjavík den 27 februari 2017, nästan 99 år gammal.

* * *

Historien om de män som ägnade sig åt konst under 1900-talet är oftast historien om det som blev, det som förverkligades, historien om mål som nåddes och segrar som vanns. Däremot är historien om de kvinnliga konstnärer som var verksamma på 1900-talet – och tidigare – ofta förbunden med det som hade kunnat bli. ”Vad hade hänt om?” är en fråga som ideligen väcks i dessa sammanhang. Vad hade hänt om chanserna de fått varit fler, uppmuntran i deras omgivning varit ivrigare? Vad hade hänt om de hade lyckats ägna sig åt sina konstnärliga områden ostört, utan att behöva ta paus närhelst andra skyldigheter kallade?

Sådana frågor väcks onekligen när Jórunn Viðars levnadsbana skärskådas. Själv var hon väl medveten om sin plats i historien. Hon tillhörde en generation kvinnor som fick tillgång till mera utbildning än någonsin tidigare, men sedan var det långtifrån så att de möjligheter som erbjöds var jämförbara med dem männen kunde tillgodogöra sig. Ändå såg Jórunn ljust på framtiden beträffande kvinnors insatser i konstens värld, vilket hon en gång gav uttryck för i en radiointervju: ”Jag tror att vår tid precis har börjat. Vi kommer att skriva musik som får hela världen att darra och vi kommer att få använda vår begåvning och vårt inflytande till gagn för hela mänskligheten, på det sociala och humanitära området, såväl som inom vetenskap och konst.”

Nu på 2000-talet har Jórunns framtidsvision förverkligats. Beträffande det isländska musiklivet spelade hon själv en stor roll i den förändringen, var banbrytande och pionjär under flera decennier. Idag räknas isländska kvinnliga musiker i hundraden och bland dem finns kompositörer som har gjort segertåg över världen eller fått motta prestigefyllda priser för sin konst: Anna Þorvaldsdóttir, Bára Gísladóttir, Björk Guðmundsdóttir, Hildur Guðnadóttir – listan är lång. På sitt försynta men målmedvetna sätt rörde Jórunn Viðar en väg som andra kvinnliga konstnärer sedan kunnat gå. Det gör hennes insats för Islands kulturliv ovärderlig.

Översättning från isländska:
Ylva Hellerud